

ALACAKLAR

İÇİNDEKİLER

- Ticari Alacaklar
- Diğer Alacaklar
- Şüpheli Ticari Alacaklar
- Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı (-)

HEDEFLER

- Bu üniteyi çalıştıktan sonra;
 - Alacakları tanımlayıp, alacakların sınıflandırmasını yapabilecek,
 - Alacaklar hesaplarına borçlu veya alacaklı kayıtların hangi durumlarda yapılacağını öğrenecek,
 - Vadesinde tahsil edilemeyen alacakların nasıl takip edileceğini ve dönem sonunda bu alacaklara nasıl karşılık ayrılacağını bilecek,
 - Şüpheli alacakların karşılık ayrıldıktan sonra izleyen dönemde tahsili durumunda yapılacak kayıtları öğrenmiş olacaksınız.

ATATÜRK
ÜNİVERSİTESİ

ATA-AÖF

GENEL MUHASEBE

Prof.Dr.M. Suphi

ORHAN

ÜNİTE

7

GİRİŞ

İşletmelerin mal veya hizmet satışı gibi esas faaliyetleri ile borç verme gibi esas olmayan faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkan bir bedeli isteme hakkına alacak denir.

Alacaklar vadelerine, teminat durumuna, alacağın kaynağını oluşturan işlemin niteliğine göre bölümlendirilirler.

Alacaklar vadelerine göre kısa ve uzun vadeli olmak üzere sınıflandırmaya tabi tutulurlar. Kısa vadeli alacaklar bir yıl içinde veya bir faaliyet döneminde tahsil edilecek alacaklardır. Uzun vadeli alacaklar ise bir yıldan veya bir faaliyet döneminden daha uzun sürede tahsil edilecek alacaklardan oluşur.

Bir teminata bağlanıp bağlanmama durumuna göre alacaklar; teminatlı ve teminatsız alacaklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Alacağı ortaya çıkaran işlemlerin niteliğine göre alacaklar; ticari alacaklar ve diğer alacaklar olarak ifade edilir. *İşletmelerin mal veya hizmet satışından doğan alacakları ticari alacaklar grubunda izlenirken, ödünç veya borç verme nedeniyle oluşan alacaklar diğer alacaklar grubunda izlenir.*

Tek düzen hesap planında alacaklar aşağıdaki gibidir:

Kısa Vadeli Alacaklar	12 Ticari Alacaklar
	13 Diğer Alacaklar
Uzun Vadeli Alacaklar	22 Ticari Alacaklar
	23 Diğer alacaklar

12 TİCARİ ALACAKLAR

İşletmelerin mal ve hizmet satışı gibi esas faaliyetlerden kaynaklanan ve vadesi bir yılı geçmeyen senetli ve senetsiz alacakların izlendiği bilanço hesap grubudur.

Ticari alacaklar hesap grubu aşağıdaki bilanço hesaplarını içermektedir.

- 120 Alıcılar
- 121 Alacak Senetleri
- 122 Alacak Senetleri Reeskontu (-)
- 126 Verilen Depozito ve Teminatlar
- 128 Şüpheli Ticari Alacaklar
- 129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)

120 Alıcılar

İşletmelerin ticari faaliyetleri nedeniyle oluşan senetsiz alacakların izlendiği hesaptır. Açık hesap ve veresiye olarak da ifade edilebilen bu alacaklarla, müşterilere işletme tarafından kredi sağlanmış olmaktadır.

Alıcılar hesabı ana hesap niteliğinde olup, her bir alıcının hesabı ayrı ayrı yardımcı defterlerde takip edilir.

Alıcılar hesabına mal satış tutarı, anlaşma gereği satış ile ilgili giderlerin alıcı adına ödenmesi, vadesinde ödenmeyen borca vade farkı işlettilmesi veya eksik yazılan tutarların düzeltilmesi gibi nedenlerle borç kaydı yapılır, (B) tarafa (sol) kayıt yapılır.

Alıcılardan tahsilat yapılması, senetsiz alacağın senede bağlanması, satıştan iadeler, satış iskontoları ve fazla yazılan alacak tutarlarının düzeltilmesi nedeniyle alıcılar hesabı alacaklandırılır, (A) tarafa (sağ) kayıt yapılır.

Alıcılar hesabı aktif karakterli olması nedeniyle borç kalanı verir veya kalan vermez. Alıcılar hesabının kalanı, müşterilerin işletmeye ödeyeceği borç tutarını gösterir. Muhasebe temel denkleminde de ifade edildiği gibi Alacaklar işletmenin varlıklarındandır. Dolayısıyla alıcılar bir varlık hesabı olup, bu hesaptaki artış (B) tarafa, azalışlar ise (A) yarafta yazılırlar.

Örnek : Mal veya hizmet satışı

Müşteri Ahmet CAN' a 14.2.2010 tarihinde 5.000 TL mal bedeli + %10 KDV tutarında veresiye satış yapılmıştır.

14.2.2010

120 ALICILAR	5.500	
391 HESAPLANAN KDV		500
600 YURTIÇİ SATIŞLAR		5.000

Bu kayıfta, 120 Alıcılar borçlandırılmıştır. Çünkü alıcılar veresiye mal almış, yani bu hesapta artış olmuştur. Dolayısıyla (B) tarafına tutar yazılmıştır. 600 Yurtiçi Satışlar (A) (sağ) yarafta yazılmıştır. Satış, gelir niteliklidir ve Alacaklı yazılır.

Örnek: Müşteri adına ödenen giderler

Müşteri Ahmet Can'a ait 150 TL nakliye gideri 16.2.2010 tarihinde işletme tarafından nakden ödenmiştir.

16.2.2010

120 ALICILAR	150	
100 KASA		150

Bu örnekte, 150 TL lik nakliye gideri, müşteri adına işletmemiz tarafından ödenmiştir. Yani yapılan bu ödeme, Alıcı adına, Alıcı hesabına yapıldığından 150 TL bizim kasada azalma yaparken (A) tarafa yazılır, Alıcılar da artışa neden olmuş olup, (B) tarafa yazılmıştır.

B	100 Kasa Hesabı	A	B	120 Alıcılar Hesabı	A
	150		150		

Örnek: Alacağın tahsili

Müşteri Ahmet Can borcunun 2.000 TL'lik kısmını 10.3.2010 tarihinde nakden ödemiştir.

10.3.2010

100 KASA	2.000	
120 ALICILAR		2.000

Burada, Alıcı 2.000 TL kasaya ödeme yapmıştır. İki taraflı düşünelim. Kasada 2.000 TL artış olmuş, dolayısıyla (B) tarafa yazılmış, Alıcılar hesabında 2.000 TL lik azalma olmuş ve (A) tarafına yazılmıştır.

Örnek: Satıştan iadeler

Müşteri Ahmet Can 17.3.2010 tarihinde daha önce satın aldığı 5.000 TL + %10 KDV tutarındaki malların yarısını iade etmiş, iade edilen mallar kabul edilmiştir.

10.3.2010			
610 SATIŞTAN İADELER	2.500		
191 İND. KDV.	250		
120 ALICILAR			2.750

Alıcı veresiye aldığı malın 2.500 TL + KDV 250 TL lik kısmını iade etmiştir. Bu tutarın alıcı hesabından düşülmesi gerekmektedir. İade edilen mal karşılığı Alıcılar hesabının (A) tarafına yazılmış, bu tutar kadar ödeyeceği aaltılmıştır. Alıcılar hesabı bir varlık hesabı olduğundan, azalmalar (A) tarafta yer almalıdır.

121 Alacak Senetleri

İşletmelerin ticari faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkan alacaklarına karşılık aldığı bono ve poliçeler bu hesaptan izlenir.

Alacak senetleri kasamızdaysa cüzdandaki senetler, bankaya tahsil için verilmişse tahsildeki senetler, bir işlem için teminata verilmişse teminattaki senetler, mahkemeye verilmişse takipteki senetler, ciro edip başkasına verilmişse cirolu senetler gibi yardımcı hesaplarda takip edilirler.

Alacak senetleri hesabı bono ve poliçe alındığı zaman bu hesap, bono veya poliçenin nominal tutarı kadar borçlandırılır. Senetsiz bir alacak senede bağlandığı zaman, alacak senetlerinin vadesinde ödenmemesi nedeniyle senedin daha yüksek bir tutarla yenilenmesi durumlarında da borçlandırılır, (B) tarafına yazılır. Bu işlemde senet tutarı yanında vade farkı da dikkate alınmaktadır.

Yeni senetle önceki senet arasındaki tutar farkı 642 Faiz gelirleri hesabının alacağına kaydedilir. Zira faiz geliri, bir gelir hesabıdır ve (A) tarafa yazılır.

Senedin tahsil edilmesi, ciro edilmesi (alacak hakkının devredilmesi), tahsile gönderilmesi, senedin iskonto ettirilmesi, senedin şüpheli hale gelmesi gibi durumlarda ise bu hesap alacaklandırılır, (A) tarafa yazılır.

İskonto ettirilen senet tutarları için 780 Finansman giderleri hesabı borçlandırılır.

Örnek: Müşteriden senet alınması

Müşteri Ali Can'a 21.05.2010 tarihinde yapılan satış karşılığında, 20.000 mal bedeli + %10 KDV tutarında bir bono alınmıştır.

21.5.2010

121 ALACAK SENETLERİ	22.000	
121.1 Cüzdandaki Senetler		
391 HESAPLANAN KDV		2.000
600 YURTIÇİ SATIŞLAR		20.000

Bu işlemde, senet karşılığı mal satılmıştır. Satışlar (A) yazılırken, Alacak Senetleri miktarı artış gösterdiğinden (B) tarafa yazılır. Hesaplanan KDV. satış paralelinde (A) tarafta %10 oranında yer alır.

Örnek: Senet yenilenmesi

Müşteri Ali Can'dan alınan ve vadesinde tahsil edilemeyen 22.000 TL'lik senet 24.06.2010 tarihinde toplam 24.000 TL'lik senetlerle değiştirilmiştir.

24.6.2010

121 ALACAK SENETLERİ	24.000	
121.1 Cüzdandaki Senetler		
121 ALACAK SENETLERİ		22.000
121.5 Takipteki Senetler		
642 FAİZ GELİRLERİ		2.000

Bu işlemde 22.000 TL lik Alacak senedinin vadesi daha uzun vadeye aktarılmış dolayısıyla senet tutarına anlaşıma gereği + 2.000 TL eklenmiş ve senet yenilenmiştir. Burada yeni gelen 24.000 TL lik senet, bir artış olduğundan (B) tarafa, 22.000 TL lik senedi değişime verdiğimiz için bir azalma olmuş ve (A) tarafa yazılmıştır. Eşitliği sağlamak için 2.000 TL faiz geliri de (A) tarafa yazılmıştır. Gelirler (A) yazılır.

Reeskont işlemi alacak senetlerini dönem sonunda hazırlanacak bilançoda peşin değerleri ile gösterebilmek için yapılır.

122 Alacak Senetleri Reeskontu (-)

Alacak senetleri reeskontu, Alacak senetlerini bilanço gününde (31.12.20XX) peşin değeri ile gösterebilmek için bilanço gününden vadeye kadar geçecek süre için hesaplanan iskonto tutarının izlendiği hesaptır.

Hesap pasif karakterli olup, alacak senetlerinin tutarını düzenleyici niteliktedir. Alacak senetleri reeskontu hesabına bilanço gününde reeskont tutarı kadar alacak kaydı yapılırken, 657 Reeskont faiz giderleri hesabı aynı tutarda borçlandırılır. Böylece alacak senedi üzerindeki vade farkı sadece hesabi olarak azaltılmış, o günkü tasarruf değerine indirgenmiş olur. İzleyen dönem başında 122 Alacak senetleri reeskontu hesabı alacak bakiyesi kadar borçlandırılarak, 647 Reeskont faiz gelirleri hesabı aynı tutarda alacaklandırılır.

Örnek: İşletmede 40.000 TL lik alacak senedi vardır. Dönem sonu envanterinde (31.12.20XX) uygulanacak reeskont oranı % 10 olarak belirlenmiş olsun.

Reeskont tutarı iç iskonto yöntemiyle aşağıdaki formülle hesaplanmaktadır.

$$\text{Reeskont tutarı} = a * n * t / 36500 + (n * t)$$

a: Senedin nominal tutarı n: Vadeye kadar geçecek süre t: İskonto oranı

$$= (40.000 * 10 * 45) / 36500 + (10 * 45)$$

$$= 487,14 \text{ TL}$$

$$\text{Senedin peşin tasarruf değeri} = 40.000 - 487,14 = 39.512,86 \text{ TL}$$

31.12.2010

657 REESKONT FAİZ GELİRLERİ	487,14	
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU		487,14
Dönem sonu reeskont kaydı		

Bu işlem dönem sonunda yapılan envanter işlemidir. Envanter işlemi 31.12 tarihinde yapılır. Eldeki senedin üzerindeki vade farkı ile bilançoda görülmesi doğru olmayacağından, diğer ifadeyle bilançonun doğru rakamlarla çıkarılması gereğinden dolayı bu kayıt yapılır. 657 nolu hesap, gider olduğundan (B) tarafa yazılır. 122 de (A) tarafa yazılır ve eşitlik sağlanır.

İzleyen dönem başında reeskont kaydının iptali

Yabancı paralı alacak senetleri için reeskont kaydı yapılmadan önce, yabancı paralı senetlerin bilanço günündeki kur ile değerlendirilmesi, bilanço

Yabancı paralı alacak senetleri için dönem sonu kur farkları dikate alınır.

günündeki *yeni değer ve cari kur üzerinden reeskont hesaplanması gerekmektedir.*

Bireysel Etkinlik

- Reeskont nedir ve hesabın işleyişi nasıldır? Reeskont işleminin uygulanmasının nedeni ne olabilir?

126 Verilen Depozito Teminatlar

Bu hesap, işletme tarafından üçüncü kişilere karşı bir işin yapılmasının üstlenilmesi, işletmenin gerçekleştirecek bir borcunun ödenmesi veya geri verilmek üzere aldığı bir değer geri verilmesinin garanti edilmesi amacıyla peşin olarak ödenen tutarların izlendiği hesaptır.

Bu hesapta bir yıl içerisinde geri alınmak üzere verilmiş depozito ve teminatlar takip edilir.

Verilen depozito ve teminatlar için borçlandırılan hesap, ilgili tutarların geri alınması suretiyle tahsil edilmesi durumunda alacaklandırılır ve kapatılır.

Örnek: İşletme bir kamu ihalesine girmek amacıyla 5.000 TL teminat ödemiştir. İşletme ihaleyi kazanamamış ve temina bedeli daha sonra geri alınmıştır.

126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	5.000	
100 KASA		5.000
İhaleye katılım için verilen teminatın kaydı		

Bu işlemde kasadan 5.000 TL lik bir ödeme yapılmış ve azalma olmuş, onun için kasanın (A) alacaklı tarafına yazılmıştır. Verilen depozito ve teminatlar, varlık hesabıdır, artışlar (B) tarafa yazılır.

100 KASA	5.000	
126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR		5.000
İhaleye katılım için verilen teminatın geri alınması		

Burada kasadaki para miktarı artmış, onun için (B) tarafa yazılmıştır. Verilen depozito ve teminatlar hesabı kapandığı için (A) tarafa yazılmıştır.

127 Diğer Ticari Alacaklar

Bu hesap, ticari faaliyetler sonucu oluşan fakat ticari alacaklar grubundaki diğer hesapların kapsamında olmayan ticari alacakların izlendiği hesaptır.

Diğer ticari alacaklar hesabına, bu nitelikte bir alacak ortaya çıktığında (B) borçlu, alacağın tahsili durumunda (A) alacaklı kayıt yapılır.

128 Şüpheli Ticari Alacaklar

Şüpheli ticari alacaklar, Vergi Usul Kanununa göre, vadesinde tahsil edilememiş, protesto edilmiş, bir veya birkaç defa istenmesine rağmen yine ödenmemiş, dava ve icra safhasına gelmiş ticari alacakların takip edildiği hesaptır.

Alacaklar şüpheli hale geldiğinde ilgili hesaptan çıkarılarak 128 Şüpheli ticari alacaklar hesabının (B) borcuna kaydedilirler. Söz konusu bu alacağın tahsil edilmesinde veya değersiz hale gelmesi durumunda ise 128 Şüpheli ticari alacaklar hesabına (A) alacak kaydı yapılarak kapatılırlar.

Şüpheli ticari alacaklar için dönem sonunda ihtiyatlılık kavramı gereğince karşılık ayrılır. Şüpheli hale gelen alacakların tamamı veya bir kısmı için dönem sonunda ayrılan karşılıklar 654 Karşılık giderleri hesabının borcuna (B) kaydedilirken, 129 Şüpheli Ticari alacaklar karşılığı hesabı (A) alacaklandırılır. Şüpheli bir alacağın %100' üne kadar karşılık ayrılabilir. Kimi alacakların bir kısmı teminatlı, kefilli, olabilir. Teminatlı kısmı için karşılık ayrılmaz, kalan kısmına karşılık ayrılır.

İzleyen dönem içerisinde alacağın tahsil edilmesi durumunda, tahsilatın karşılık ayrılmayan kısmı aşan kısmı kadar 644 Konusu kalmayan karşılıklar hesabı alacaklandırılır. 128 Şüpheli ticari alacaklar hesabı kayıtlı tutarı kadar alacaklandırılarak, 129 Şüpheli ticari alacak karşılığı hesabı daha önce ayrılmış karşılık tutarı kadar borçlandırılarak kapatılır.

Örnek : İşletmenin cüzdanındaki 40.000 TL'lik senet vadesinde tahsil edilememiş, protesto edilmiş ve alacak icra takibine alınmıştır. Dönem sonunda şüpheli ticari alacaklar için % 40 oranında karşılık ayrılmasına karar verilmiştir.

Takip eden dönemde şüpheli ticari alacaklar 30.000 TL olarak tahsil edilmiştir.

Şüpheli alacaklar için karşılık ayrılırken 129 şüpheli alacaklar karşılığı hesabı alacaklandırılır.

128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR	40.000	
121 ALACAK SENETLERİ		40.000
121.5 Takipteki Senetler		

Burada bir alacak senedi vadesinde ödenmemiştir. Vadesinde ödenmeyen fakat protesto ettirilmiştir ve mahkemeye gidilmiştir. Bu durumda bu alacak senedi artık şüpheli ticari alacak durumuna gelmiş demektir. Onun için bu 40.000 TL nin normal alacak senetleri hesabından ayrıştırılması, şüpheli kısma aktarılması gerekmektedir. Bu amaçla 121 Alacak Senetleri (A) yazılmış ve buradan çıkılmış, 128 e giriş yapılmış (B) yazılmıştır.

654 KARŞILIK GİDERLERİ	16.000	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI		16.000
30.000 * 0,40 = 12.000 TL karşılık ayrılması		

Bu şüpheli alacak için yönetim %100 e kadar karşılık ayırabilir. Burada %40 oranında karşılık kararı verilmiştir. (40.000* %40 =16.000) Karşılık giderleri, gider nitelikli olup (B) yazılırlar.

100 KASA	30.000	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI	16.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		40.000
644 KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR		6.000
İzleyen dönemde şüpheli alacağın tahsil kaydı		

Burada 30.000 TL kasaya gelmiş, dolayısıyla kasa (B) yazılmıştır. 128 ve 129 nolu hesapları da kapatmamaız gerekmektedir. Aradaki fark 6.000 TL konusu kalmayan karşılıklar olarak (A) yazılır. Yani 40.000 TL lik bir alacağın 30.000 TL si alınmış, 16.000 TL sine karşılık ayrılmıştır.

B	100 Kasa Hesabı	A
	30.000	

B	128 Şüp. Tic. Alacak.	A
40.000		40.000

B	129 Şüp. Tic. Al. Kar.	A
	16.000	16.000

B	644 Konusu Kal. Karşılık.	A
	6.000	

Kazai bir hükme veya bir mahkeme kararına istinaden tahsiline imkan kalmayan alacaklar değersiz hale gelir ve karşılığı ile birlikte muhasebe kayıtlarından çıkarılır.

Örnek: Şüpheli Ticari alacak hesabında kayıtlı ve tamamına karşılık ayrılmış olan 2.500 TL'lik alacağın mahkeme kararı ile tahsiline imkân kalmadığı belirlenmiştir.

Şüpheli alacaklar karşılık ayrıldıktan sonra tahsil edildiğinde, alacağın net değerinin üzerindeki kısım 644 konusu kalmayan karşılıklar hesabına kaydedilir.

129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI	2.500	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		2.500
Değersiz hale gelen alacağın kayıtlardan çıkılması		

129 Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı (-)

Bu hesap, ihtiyatlılık kavramı gereğince şüpheli alacaklar için dönem sonunda ayrılan karşılıkların izlendiği hesaptır. Bu hesap pasif karakterli olup, 128 Şüpheli ticari alacaklar hesabını düzenleyici niteliktedir.

Karşılık ayrılması durumunda hesaba alacak kaydı yapılırken, alacağın tahsil edilmesi veya değersiz hale gelmesi durumunda hesaba borç kaydı yapılarak kapatılır.

13 DİĞER ALACAKLAR

Ticari mal satışı gibi nedenlerden dolayı ortaya çıkmayan, bir yıl içerisinde tahsil edilmesi gereken senetli ve senetsiz alacaklar diğer alacaklar grubu içerisinde değerlendirilir.

Diğer alacaklar grubunda yer alan hesaplar ticari alacaklar grubundaki hesaplar gibi çalışır, dönem sonunda değerlemesi yine ticari alacaklar grubundaki hesaplar gibi yapılır.

Diğer alacaklar grubunda aşağıdaki hesaplar yer almaktadır:

- 131 Ortaklardan Alacaklar
- 132 İştiraklerden Alacaklar
- 133 Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar
- 135 Personelden Alacaklar
- 136 Diğer Çeşitli Alacaklar
- 137 Diğer Çeşitli Alacaklar Reeskontu (-)
- 138 Şüpheli Diğer Alacaklar
- 139 Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)

Ortaklardan alacaklar hesabı kişilik kavramının gereğidir.

131 Ortaklardan Alacaklar

İşletmenin ana faaliyetleri dışındaki işlemler nedeniyle işletme sahip ve ortaklarından tahsil edilecek olan alacakların izlendiği hesaptır.

Ortaklardan alacaklar ortaya çıktığında bu hesabın borcuna (B), tahsil edildiği zaman bu hesabın alacağına (A) kayıt yapılır.

Örnek: İşletme sahibinin özel işlemleri nedeniyle, bir kuruma banka aracılığıyla 57.500 TL ödenmiştir. İşletme sahibi bu tutarı daha sonra işletmenin bankadaki hesabına ödemiştir.

131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	57.500	
102 BANKALAR		57.500
İşletme sahibinin kişisel ödemesinin bankadan yapılması		

Bu işlemde, işletme sahibi işletmenin banka hesabından özel bir harcama yapmıştır. Ortaklardan alacaklar (B) borçlandırılmıştır. Banka azaldığı için (A) tarafa yazılmıştır.

102 BANKALAR	57.500	
131 ORTAKLARDAN LACAKLAR		57.500
Ortaklardan alacağın banka hesabına yatırılması		

İşletme sahibi, bu tutarları daha sonra banka hesabına geri ödemiştir. Dolayısıyla bankada artış olduğundan (B) tarafa yazılmış, ortaklardan alacak hesabı azalmış ve (A) tarafa yazılmıştır.

Diğer alacaklar grubundaki tüm hesaplar ticari bir neden olmaksızın ortaya çıkar..

132 İştiraklerden Alacaklar

İşletmenin başka firmalara ortak olması halinde ortak olunan o firmanın dağıtacağı kar payının kaydında kullanılır. İştiraklerinden olan alacakları bu hesapta takip edilir. Alacağın oluşması ile borçlandırılan hesap, alacağın tahsili ile alacaklandırılır.

Örnek: İşletmenin iştiraki olan KAYA Ltd.Şti'den 70.000 TL'lik temettü geliri elde etmiştir. Temettü gelirinin daha sonra işletmenin bankadaki hesabına yatırıldığı iştirak tarafından işletmeye bildirilmiştir.

131 ORTAKLARDAN LACAKLAR	70.000	
640 İŞTİRAKLERDEN TEMETTÜ GELİRLERİ		70.000
İştiraklerden temettü geliri kaydı		

70.000 TL karpayı geliri yazmak için 640 İştiraklerden Temettü geliri hesabı kullanılmıştır. Tüm gelirler (A) yazılır, burada da (A) tarafa yazılmıştır. Bu gelirin nedeni nedir diye sorulduğunda cevap iştirakimizdir. Dolayısıyla iştiraklerden alacaklar (B) yazılır. Takip eden kayıta ise para bankaya geldiğinde bankada artış olmuş (B) tarafa yazılmıştır. Bunun karşılığında 132 nolu hesap kapatılmıştır.

102 BANKALAR	70.000	
132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR		70.000
İştiraklerden alacağın banka hesabına yatırılması		

133 Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar

Ortak olunan firmanın sermayesinin %10 - %50 arasında sermaye ortaklığı elde edilmişse bu iştiraktır. %50 den fazla ise bu oran, bağlı ortaklık denir. İşletmelerin esas faaliyetleri dışında gerçekleşen işlemler nedeniyle bağlı ortaklıklardan olan alacakları bu hesapta takip edilir. Alacağın oluşması ile borçlandırılan hesap, alacağın tahsili ile alacaklandırılır.

Örnek: İşletme bağlı ortaklığının yatırım faaliyetlerinde kullanmak üzere istediği 7.000 TL'yi borç olarak veriyor. Bağlı ortaklık işletmeye olan borcunu daha sonra nakden ödüyor.

133 BAĞLI ORTAKLIKLARDAN ALACAKLAR	7.000	
100 KASA		7.000
Bağlı ortaklıklara borç verilmesi kaydı		

Ortak olduğu bir firmaya borç verince kasada azalma olduğundan (A) yazılmış, takip eden kayıta Kasaya para gelmiş ve (B) tarafa yazılmıştır.

100 KASA	7.000	
133 BAĞLI ORTAKLIKLARDAN ALACAKLAR		7.000
Bağlı ortaklıklardan alacağın tahsil edilmesi		

135 Personelden Alacaklar

İşletmede çalışan personelin, işletmenin ana faaliyetleri kapsamına girmeyen çeşitli nedenlerle işletmeye olan borçları bu hesapta izlenir.

Çalışanların işletmeye borçlanması aşağıdaki nedenlerden kaynaklanmaktadır:

- Çalışanların işletmeden borç para alması
- İşletmeden maliyet bedeli ile bir mal veya hizmet sağlanması,
- İşletme tesislerinden faydalanması,
- Kasa noksanı vb. nedenlerden kaynaklanan personelin sorumlu tutulması,

- Ücretlerin kısmen iptal edilmesi,

İşletmenin personelinden olan alacaklar oluştuğunda, 135 Personelden alacaklar hesabının (B) tarafına borcuna, daha sonra bu alacakların tahsil edilmesi halinde hesabın (A) tarafına alacağına kaydedilir.

Örnek: Kasa noksanı hesabına kaydedilen 500 TL'nin nedeni dönem sonuna kadar bulunamamıştır. Noksan tutarının kasadan sorumlu personelden tahsiline karar verilmiştir. Kasa personeli 500 TL'yi işletmeye nakden ödemiştir.

135 PERSONELDEN ALACAKLAR	500	
197 SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI		500
Kasa noksanının tespit ve kaydı		

100 KASA	500	
135 PERSONELDEN ALACAKLAR		500
Personelden alacağın tahsil edilmesi		

B	100 Kasa Hesabı	A
	500	

B	135 Personelden Al. Hesabı	A
	500	

B	197 Sayım Tesellüm Nok. Hesabı	A
	500	

136 Diğer Çeşitli Alacaklar

Diğer alacaklar grubunda yer alan hesapların kapsamına girmeyen alacakların izlendiği hesaptır. Diğer çeşitli alacaklar hesabı alacak oluştuğunda borçlandırılır. Alacağın tahsili halinde hesap alacaklandırılır.

Reeskont kaydı ilgili senetleri bilanço günündeki tasarruf değeri (peşin değeri) ile göstermek için yapılır.

137 Diğer Alacak Senetleri Reeskontu (-)

Diğer alacaklar grubundaki senetli alacakların bilanço gününde peşin değeri ile gösterilmesi amacıyla kullanılan düzenleyici nitelikli hesaptır.

122 nolu hesaptaki aynı işlemler burada da yapılır. Dönem sonunda hesaplanan reeskont tutarı 657 Reeskont faiz giderleri hesabının borcuna karşılık, bu hesabın alacağına kaydedilir. İzleyen dönem başında hesap borçlandırılarak kapatılırken, 647 Reeskont Faiz gelirleri hesabına alacaklı kayıt yapılır.

Örnek : İşletmenin diğer alacaklar grubundaki 50.000 TL'lik alacak senedi için bilanço gününde hesaplanan reeskont tutarı 2.200 TL'dir.

657 REESKONT FAİZ GİDERLERİ	2200	
137 DİĞER ALACAK SENETLERİ REESKONTU		2200
Dönem sonu reeskont kaydı		

137 DİĞER ALACAK SENETLERİ REESKONTU	2200	
647 REESKONT FAİZ GELİRLERİ		2200
İzleyen dönem başında reeskont kaydının iptali		

ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR VE KARŞILIĞI (-)

138 Şüpheli Diğer Alacaklar

Ticari niteliği olmaksızın, vadesinde ödenmediği için protesto edilmiş, daha sonra dava ve icra konusu olmakla şüpheli hale gelmiş olan diğer alacakların izlendiği hesaptır.

Diğer alacaklar grubundaki senetli veya senetsiz alacaklar şüpheli hale geldiğinde bu hesaba borç kaydı yapılır. Şüpheli diğer alacağın tahsili veya değersiz hale gelmesi neticesinde hesaba alacak kaydı yapılır.

139 Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı Hesabı (-)

İhtiyatlılık kavramı gereğince şüpheli hale gelmiş normal alacaklar için yağıldığı gibi diğer alacaklar için de dönem sonunda ayrılan karşılık ayrılabilir.

Şüpheli hale gelmiş diğer alacağa karşılık ayrılırken hesap alacaklandırılmakta, 654 Karşılık giderleri hesabı borçlandırılmaktadır. Şüpheli diğer alacağın tahsili veya değersiz hale gelmesi durumunda hesaba borç kaydı yapılarak hesap kapatılır.

Şüpheli diğer alacak karşılığı hesabı, şüpheli diğer alacaklar hesabını düzenleyici nitelikte pasif karakterli bir hesaptır.

Şüpheli diğer alacağın tahsil edilmesinde, karşılık ayrılmamış tutardan daha fazla bir tahsilat yapılırsa, karşılık ayrılmayan tutarı geçen tahsilat kısmı için 644 Konusu kalmayan karşılıklar hesabına alacak kaydı yapılarak, eşitlik sağlanır.

Örnek: İşletmenin işten ayrılan bir personelden tahsili gecikmiş olan 750 TL tutarındaki alacak, Diğer Şüpheli Alacak Hesabına aktarılmış olup, ilgili dönem sonunda bu alacak için 375 TL karşılık ayrılmış bulunmaktadır.

İzleyen dönemde alacak 450 TL olarak tahsil edilmiştir.

138 ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR	750	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		750
İşten ayrılan personelden alacağın şüpheli hale gelmesi		

Bu işlemde, normal bir alacak (136'dan) kapatılmış şüpheli alacak olarak açılmıştır.

654 KARŞILIK GİDERLERİ	375	
139 ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI		375
Şüpheli diğer alacağa dönem sonunda 375 TL karşılık ayrılması		

Burada şüpheli olan bir alacak için (138 için) 375 TL lik bir karşılık ayrılmıştır.

100 KASA	450	
129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI	375	
138 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		750
644 KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR		75
İzleyen dönemde şüpheli diğer alacağın tahsil kaydı		

B	100 Kasa Hesabı	A
	450	

B	129 Şüp Tic. Al. Kar. Hesabı	A
	375	

B	136 Diğ. Çeşitli Al. Hesabı	A
	750	

B	138 Şüpheli Tic. Al. Hesabı	A
	750	750

B	139 Şüpheli Tic. Al. K. Hesabı	A
	375	

B	644 Kon. Kal. Kar. Hesabı	A
	75	

B	654 Karşılık Giderleri Hesabı	A
	375	

Bu işlemde toplamda 750 TL lik olan bir şüpheli alacak için kasaya 450 TL giriş yapılmıştır. Bu 138 nolu hesapta yazılı olan 750 TL (A) tarafa yazılıp kapatılmış, kasaya para giriş yaptığı için (B) tarafa 450 yazılmıştır. Bunun

yanısıra 129 nolu hesabın da otomatik kapanması gerekli olduğundan, 129 nolu hesabın (B) tarafına 375 yazılarak bu hesap ta kapatılmıştır. Yevmiye kaydında (B) tarafı topladığımızda ($450+375=825$) olduğunu görürüz. Yevmiye kaydı (B) tarafı 750 TL dir. Burada ($B=A$) eşitliği sağlamak için aradaki farkı (75) 644 nolu heasbın (A) tarafına yazar ve eşitliği sağlamış oluruz.

Özet

- Alacaklar, işletmelerin mal ve hizmet satışından kaynaklanan ve peşin olarak tahsil edilmemiş haklarını ifade eder.
- Tek düzen hesap planında alacaklar ticari faaliyetten kaynaklanıp kaynaklanmama durumuna göre ikiye ayrılmıştır. Ticari faaliyetten kaynaklanan alacaklar ticari alacaklar, ticari faaliyetten kaynaklanmayan alacaklar diğer alacaklar olarak nitelendirilmiştir.
- Yine tek düzen hesap planında bir yıl içerisinde tahsil edilebilecek alacaklar kısa vadeli, bir yıldan daha uzun vadeli alacaklar ise uzun vadeli alacaklar grubunda izlenmektedir.
- Kısa veya uzun vadeli, ticari veya diğer alacaklar karşılığında bir senet alınması durumunda alacaklar senetli alacaklar, karşılığında bir senet alınmayan alacaklar ise senetsiz alacaklar olarak sınıflandırılır.
- Alacakların takip edildiği hesaplar, aktif karakterli hesaplardır. Alacaklar ortaya çıktığında yani alacaklara ilişkin tutarlar arttığında, aktif karakterli bu hesaplara borç kaydı yapılır.
- Alacakların tahsil edilmesi veya nitelik değiştirmesi gibi, alacaklara ilişkin tutarların azalması nedeniyle ilgili hesaplara alacak kaydı yapılır.
- Senetli alacakların bilanço gününde peşin değerleriyle gösterilebilmesi için, vadeye kadar olan süre için hesaplanan iskonto tutarına reeskont denilir. Reeskont tutarları 122 Alacak senetleri reeskontu hesabında izlenir. Bu hesap aktifte yer almasına rağmen pasif karakterli bir hesap olup, alacak senetleri tutarını düzenleyici niteliktedir. Bu özelliğinden dolayı reeskont tutarları bu hesabın alacağına kaydedilir. İzleyen dönemin başında ise aynı tutarda borçlandırılarak kapatılır.
- Vadesinde tahsil edilemeyen, protesto edilmiş, takip sonucu dava ve icra safhasına gelmiş alacaklara ise şüpheli alacaklar denilir. İhtiyatlılık kavramı gereğince dönem sonunda şüpheli hale gelmiş alacakların tümü veya bir kısmı için karşılık ayrılır. Ayrılan bu karşılıklar 129 Şüpheli ticari alacak karşılığı hesabında izlenir. Bu hesap da aktifte yer almasına rağmen pasif karakterli olup 128 şüpheli ticari alacaklar hesabını düzenleyici niteliktedir. Bu nedenle dönem sonunda ayrılan karşılık tutarları 129 Şüpheli ticari alacak karşılığı hesabının alacağına kaydedilir. Şüpheli alacağın tahsili veya değersiz hale gelmesi durumunda hesaba borç kaydı yapılır.
- Ticari nedenlerle oluşmayan alacaklar diğer alacaklar grubunda takip edilir. Bu grupta ortaklardan, iştiraklerden, bağlı ortaklıklardan, personelden alacaklar gibi alacaklar izlenir. Bu gruptaki hesaplar da ticari alacaklar grubundaki hesaplar gibi çalışır. Diğer alacaklar grubundaki hesaplara alacağın ortaya çıkması durumunda borçlu kayıt yapılır. Alacağın tahsili veya devri gibi nedenlerle hesaba alacak kaydı yapılır.

Değerlendirme sorularını sistemde ilgili ünite başlığı altında yer alan “bölüm sonu testi” bölümünde etkileşimli olarak cevaplayabilirsiniz.

DEĞERLENDİRME SORULARI

1-

657 REESKONT FAİZ GİDERLERİ	200	
122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU		200

Yukarıdaki kayıt, aşağıdakilerin hangisine aittir?

- a) 200 TL lik faiz gideri kaydı yapılmıştır
- b) 100 TL lik alacak senedi reeskotu kaydı yapılmıştır
- c) 200 TL lik alacak senedi reeskotu kaydı yapılmıştır
- d) 200 TL lik faiz geliri elde edilmiştir
- e) Alacak senetlerindeki fazla yazılan kısmın düzeltilmesi

2- İşletme, bir ihaleye girmek için 450 TL teminat yatırmış ise hangi ifade bunu gösterir?

- a) Müşteriler hesabına (alıcılar) 450 TL ve borçlu yazılır
- b) Alacak senetlerine 450 TL borçlu yazılır
- c) Verilen depozito ve teminatlar hesabının alacağına 450 TL yazılır
- d) Verilen depozito ve teminatlar hesabının borcuna 450 TL yazılır
- e) Alınan depozito ve teminatlar hesabının alacağına 450 TL yazılır

3- Müşteriye 4.400 TL (4.000 + %10 KDV) veresiye satılmış ise aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a) Alıcılar 4.400 TL Alacaklı, Satışlar 4.400 TL borçlu yazılır
- b) Alıcılar 4.000 TL Borçlu, Satışlar 4.000 TL alacaklı yazılır
- c) Alıcılar 4.400 TL Borçlu, Satışlar 4.000 TL alacaklı, Hesaplanan KDV 400 TL alacaklı yazılır
- d) Satışlar 4.000 TL Borçlu, Alıcılar 4.000 TL Alacaklı yazılır
- e) Alacak senetleri 4.400 Borçlu, satışlar 4.000 TL ve Hes. KDV. 400 TL alacaklı yazılır

4- Aşağıdaki kayıtlardan hangisi vadesinde ödenmeyen 5.000 TL'lik bir senedin 8.000 TL'lik bir senetle yenilenmesine ilişkin yapılması gereken kayıttır?

a)

120 ALICILAR	8.000	
121 ALACAK SENETLERİ		5.000
642 FAİZ GELİRLERİ		3.000

b)

121 ALACAK SENETLERİ	8.000	
121 ALACAK SENETLERİ		5000
642 FAİZ GELİRLERİ		3.000

c)

120 ALICILAR	5.000	
121 ALACAK SENETLERİ	3.000	
121 ALACAK SENETLERİ		5.000
642 FAİZ GELİRLERİ		3.000

d)

120 ALICILAR	3.000	
121 ALACAK SENETLERİ	5.000	
121 ALACAK SENETLERİ		5.000
642 FAİZ GELİRLERİ		3.000

e)

121 ALACAK SENETLERİ	8.000	
120 ALICILAR		5.000
642 FAİZ GELİRLERİ		3.000

5- 1.350 TL lik bir alacak senedi bankaya iskonto ettirilmiş ve 1.300TL alınmış ise yapılması gereken kayıt aşağıdakilerden hangisidir?

a)

102 BANKALAR	1.300	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	50	
121 ALACAK SENETLERİ		1.350

b)

102 BANKALAR	1.300	
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	50	
121 ALACAK SENETLERİ		1.350

c)

102 BANKALAR	1.350	
121 ALACAK SENETLERİ		1.350

d)

102 BANKALAR	1300	
121 ALACAK SENETLERİ		1300

Alacaklar

e)

102 BANKALAR	1250	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	100	
121 ALACAK SENETLERİ		1350

Cevap Anahtarı

1-C, 2-D, 3-C, 4-B, 5-A

YARARLANILAN KAYNAKAR

- Sevilengöl , O., (2009). Genel Muhasebe, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bayazıtlı, E., (2008). Genel Muhasebe Problemleri, Ankara: Siyasal Yayınları.
- Sürmeli, F., (2008). Genel Muhasebe, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Koç Yalkın, Y., (1998). Genel Muhasebe ve İlkeleri ve Uygulaması, Ankara.
- Akdoğan, N., Sevilengöl, O., (2007). Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Uygulaması, Ankara: Gazi.
- Küçüksavaş, N., (2010). Finansal Muhasebe (Genel Muhasebe), İstanbul: Beta Yayınları.